

Innst. O. nr. 51

(2003-2004)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 27 (2003-2004)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om voldgift

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOOLD

Proposisjonen inneholder forslag til ny lov om voldgift (voldgiftsloven). Loven skal erstatte tvistemålsloven kapittel 32, hvor gjeldende regler om voldgift er regulert. Forslaget bygger på Tvistemålsutvalgets utredning, NOU 2001:33 Voldgift.

Departementet foreslår at voldgiftsbestemmelsene inntas i en egen lov, og ikke lenger som en del av prosessreglene som gjelder for ordinær domstolsbehandling. Loven skal være et rammeverk for parter som ønsker å løse retts tvister ved voldgift, og lovens bestemmelser kan derfor i stor utstrekning fravikes ved avtale.

Departementet foreslår videre at loven både systematisk og innholdsmessig, baseres på United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) sin modellov for internasjonal voldgift. Lovforslaget omfatter både nasjonale og internasjonale tvister.

Departementets forslag innebærer en mer detaljert og systematisk regulering av voldgiftsreglene enn etter gjeldende rett. Det foreslås detaljerte regler om oppnevning av voldgiftsretten, om saksbehandlingen for voldgiftsretten og regler for avgjørelsen av saken. Det foreslås videre uttømmende og detaljerte regler om når en voldgiftsdom kan settes til side som ugyldig.

Lovforslaget inneholder bestemmelser om de alminnelige domstolenes oppgaver i forbindelse med voldgift, og regler for behandlingen av slike saker. Dette gjelder for eksempel domstolens bistand i forbindelse med oppnevning av voldgiftsretten, bevis-

opptak, overprøving av voldgiftsrettens avgjørelse av inhabilitetsinnsigelse og egen domsmyndighet.

Departementet foreslår at det ikke lenger skal oppstilles formkrav til voldgiftsavtalen i sin alminnelighet. Det foreslås imidlertid særskilte formregler og begrensninger i adgangen til å avtale voldgift i forbrukerforhold. Forslaget går ut på at voldgiftsavtaler i forbrukerforhold alltid skal være skriftlig og tas inn i et eget dokument. Videre skal det ikke være anledning til å inngå avtale om voldgift i forbrukerforhold for fremtidige tvister, men bare for tvister som allerede har oppstått.

For å avklare spørsmålet om taushetsplikt for partene i en voldgiftssak, foreslår departementet å lovfeste at partene ikke har taushetsplikt uten at dette er avtalt. Departementet foreslår imidlertid at en part ikke ensidig kan bestemme at offentligheten skal gis anledning til å være til stede under voldgiftsforhandlingen, men at dette må forutsette enighet mellom partene.

2. BAKGRUNNEN FOR LOVFORSLAGET

I kapittel 2 i proposisjonen gjennomgås oppnevning, mandat og arbeidet til Tvistemålsutvalget samt hovedpunktene i utvalgets innstilling om voldgift. Videre gis det en oversikt over gjeldende bestemmelser om voldgift.

Justisdepartementet sendte Tvistemålsutvalgets utredning på høring 9. april 2002.

3. GRUNNER FOR VOLDGIFT

Det er flere grunner til at partene velger voldgift i stedet for alminnelig domstolsbehandling av retts tvister. Bakgrunnen for hvorfor partene velger voldgift er av betydning for utformingen av reglene om voldgift. I kapittel 3 i proposisjonen gis en kort over-

sikt over ulike forhold som ligger til grunn for valg av voldgift. Begrunnelsen for valget vil være forskjellig fra saksområde til saksområde.

4. VOLDGIFT I PRAKSIS

Voldgift kan enten gjennomføres som institusjonell voldgift eller som ad hoc-voldgift. Institusjonell voldgift omfatter de tilfeller der partene har avtalt at voldgift skal skje i henhold til et voldgiftsinstituts vedtekter. Ved institusjonell voldgift kan man sondre mellom lokale, nasjonale og internasjonale voldgiftsinstitusjoner. Ad hoc-voldgift gjennomføres ved at partene i en konkret tvist etablerer voldgiftsretten på eget initiativ, uten noen tilknytning til eller assistanse fra et voldgiftsinstitutt.

I Norge er det ikke gjennomført omfattende undersøkelser om bruken av voldgift. Det kan etter Tvistemålsutvalgets oppfatning likevel ligge nær å anta at voldgift fortsatt benyttes i relativt begrenset utstrekning i Norge. På enkelte saksområder er det imidlertid klart at voldgift spiller en viktig rolle som tvisteløsningsmekanisme, eksempelvis innen bilforsikring og kompliserte saker innen blant annet skipsbygging, entreprise og olje- og gassvirksomhet. I forbrukerforhold synes voldgift å bli benyttet i svært liten grad.

5. VOLDGIFT OG FORHOLDET TIL DOMSTOLENE

Voldgift er en direkte konkurrent til tvisteløsning i offentlig regi ved domstolene, og innebærer en privatisering av samfunnets rettshåndhevelse. Bruken av voldgift kan medføre at tvister på enkelte saksområder mer generelt unntas fra alminnelig domstolsbehandling. Sett fra samfunnets side kan en slik privatisering av rettshåndhevelsen være uheldig, da den kan hemme rettsutviklingen og redusere de alminnelige domstolers kunnskap og innsikt på rettsområder hvor voldgift er eller blir den dominerende tvisteløsningsform. For en part kan en uheldig utforming av voldgiftsordningen svekke partenes stilling sammenlignet med hva den ville være ved de alminnelige domstoler, og dette kan være uheldig også i et bredere samfunnsmessig perspektiv.

En voldgiftsdom vil ha samme retts- og tvangskraftvirkninger som en vanlig rettskraftig dom, og voldgiftsbehandlingen vil i de fleste tilfeller foregå på nokså tilsvarende måte som behandling for tingretten. En hovedforskjell er at voldgiftsdommen er endelig mens en dom fra tingretten kan påankes.

Selv om en tvist skal avgjøres ved voldgift, må likevel de alminnelige domstoler ha en rolle i voldgiftsprosessen. Det er nødvendig å sikre at voldgiftsprosessen tilfredsstiller grunnleggende krav til en

rettsprosess slik at rettssikkerheten ivaretas. Det må for eksempel stilles krav om upartiske dommere og rett til kontradiksjon og innsyn. Skal disse hensynene kunne ivaretas, må voldgiftsprosessen til en viss grad, gjennom ugyldighetssøksmål, være gjenstand for domstolskontroll av de alminnelige domstolene.

For å sikre en effektiv voldgiftsbehandling må i tillegg domstolene tillegges oppgaver underveis i prosessen som sikrer fremdrift i behandlingen. Dette kan for eksempel være gjennomføring av nødvendig bevisopptak eller oppnevning av voldgiftsrettens medlemmer dersom dette ikke lar seg gjøre etter forutsetningene. Det er videre de alminnelige domstoler som behandler saker om midlertidige sikringstiltak.

6. UNCITRALS MODELLOV

FN har et eget organ, United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), som befatter seg med internasjonal handelsrett.

Etter et omfattende arbeid ble den såkalte UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (modelloven) ferdigstilt i 1985. Ett av hovedmålene i arbeidet med modelloven har vært å sikre at voldgiftsbehandling blir en effektiv tvisteløsningsordning. FNs generalforsamling vedtok i desember 1985 en resolusjon som anbefaler medlemsstatene å ta modelloven i betraktning ved utarbeidelsen av nasjonal lovgivning om internasjonal voldgift.

Modelloven er ment som mønster for lover om internasjonal voldgift, som kan innføres helt eller delvis i de enkelte staters nasjonale lovgivning.

I kapittel 7 i proposisjonen behandles utenlandsk rett.

7. ENKELTE OVERORDNEDE SPØRSMÅL VEDRØRENDE NY LOV OM VOLDGIFT

7.1 Revisjon av reglene om voldgift, egen lov

Gjeldende regler om voldgift i tvistemålsloven kapittel 32 har i det vesentlige vært uforandret siden loven trådte i kraft i 1927. De er samlet sett relativt knappe, og en rekke spørsmål er ikke regulert i tvistemålsloven.

I mandatet ble utvalget bedt om å vurdere om det er ønskelig med en revisjon av voldgiftsreglene. Utvalget har konkludert med at det er et klart behov for revisjon av dagens regler, og foreslår at reglene om voldgift tas inn i en egen lov om voldgift, som i offisiell kortform betegnes voldgiftsloven.

Høringsinstansene er i hovedsak ubetinget positive til forslaget om revisjon og en egen lov om voldgift.

Departementet er enig i utvalgets vurderinger og konklusjon om at det er behov for en revisjon av voldgiftsreglene, og at voldgiftsbestemmelsene bør

reguleres i en egen lov. Departementet legger til grunn at voldgift også i fremtiden vil være en sentral alternativ tvisteløsningsform. Departementet anser det da viktig å få etablert et regelverk som tilfredsstiller kravene til en moderne voldgiftsregulering, som er lett tilgjengelig og som ivaretar brukernes behov for forutberegnelighet.

7.2 Regulering av henholdsvis nasjonale og internasjonale tvister

Voldgiftsreglene i tvistemålsloven får bare anvendelse på norske voldgiftsavtaler og norske voldgiftsdommer.

Utvalget konkluderer med at det bør være én voldgiftslov som gjelder for både nasjonale og internasjonale tvister.

Det juridiske fakultet i Oslo er den eneste høringsinstansen som spesielt kommenterer forslaget, og støtter Tvistemålsutvalgets konklusjon.

Departementet går, i likhet med Tvistemålsutvalget, inn for at det gis én voldgiftslov som gjelder for både nasjonale og internasjonale tvister. Departementet kan ikke se noen avgjørende grunner for at nasjonale tvister generelt skal ha en annen eller strammere regulering enn internasjonale tvister. Av betydning for brukerne er et godt rammeverk som sikrer en effektiv prosess etter regler som er tilpasset partenes behov. Dette gjelder i utgangspunktet for både nasjonale og internasjonale tvister.

7.3 Bør UNCITRALs modellov legges til grunn for ny lov om voldgift? Lovteknisk løsning

Utvalget drøfter hvorvidt UNCITRALs modellov med eventuelle justeringer, skal legges til grunn for revisjonen av voldgiftslovgivningen i Norge, og konkluderer med at de beste grunner taler for at modelloven legges til grunn for en ny voldgiftslov.

Det er ingen høringsinstanser som uttaler seg negativt til forslaget.

Departementet går inn for at ny lov om voldgift baseres på modelloven. Departementet mener det er naturlig å ta utgangspunkt i FNs resolusjon som anbefaler statene å ta modelloven i betraktning ved utarbeidelsen av nasjonal lovgivning knyttet til internasjonal voldgift. Det er etter departementets syn i seg selv verdifullt at Norge bidrar til å oppfylle hensikten med modelloven - å oppnå størst mulig rettsenhet på området for internasjonal voldgift.

7.4 Forholdet til internasjonale konvensjoner

Voldgiftsreglene bør være tilpasset de viktigste konvensjoner om internasjonal voldgift. Dette gjelder særlig for de konvensjoner som Norge har tiltrådt. De aktuelle konvensjoner omhandler bare internasjonale tvister. På bakgrunn av fordelene med størst mulig grad av sammenfallende regulering for

både nasjonale og internasjonale tvister, vil konvensjonenes løsninger også påvirke utformingen av bestemmelser som anvendes på nasjonale tvister.

Når det gjelder det nærmere innholdet av New York-konvensjonen, Genèvekonvensjonen, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), Washington-konvensjonen, vises det til kapittel 8 i proposisjonen.

8. LOVENS VIRKEFELT

8.1 Hva er voldgift i lovforslagets forstand

Det sentrale ved voldgift i egentlig forstand, er at partene overlater til en tredjeperson å avgjøre en tvist i et rettsforhold, og at avgjørelsen er endelig og uanropelig. Det er bare når det foreligger avtale om voldgift i egentlig forstand at gjeldende voldgiftsregler i tvistemålsloven kommer til anvendelse med de rettsvirkninger det innebærer for partene. Det samme virkeområdet foreslås for ny voldgiftslov. Tvistemålsloven har ingen definisjon av voldgiftsbegrepet, og utvalget har ikke foreslått noen definisjon i lovutkastet. Departementet har kommet til samme konklusjon.

8.2 Virkeområdet avhengig av voldgiftssted

De alminnelige reglene om voldgift i tvistemålsloven får bare anvendelse når voldgiftsstedet er i Norge og på norske voldgiftsdommer. Utenlandske voldgiftsavtaler og voldgiftsdommer anerkjennes imidlertid normalt etter norsk rett og kan tvangsfullbyrdes i Norge.

Tvistemålsutvalget foreslår at lov om voldgift får anvendelse på voldgift som finner sted i Norge, uavhengig av om den aktuelle tvisten er nasjonal eller internasjonal. Unntak fra dette er reglene om anerkjennelse og fullbyrding av voldgiftsdom, som skal gjelde uavhengig av om voldgiftsstedet er i Norge eller i utlandet.

Departementet er enig i Tvistemålsutvalgets utgangspunkt om at voldgiftsloven bare kommer til anvendelse på voldgift som finner sted i Norge. Departementet mener imidlertid at loven i visse tilfeller bør gis anvendelse også når voldgiftsstedet er utenfor Norge.

9. GJENSTAND FOR VOLDGIFT

9.1 Rettstvister underlagt partenes fri rådighet

Det er bare rettstvister som partene har fri rådighet over som det kan sluttes avtale om voldgift om.

Tvistemålsutvalget finner det klart at man må beholde skillet mellom krav som partene har fri rådighet over og krav som ikke er undergitt fri rådighet, når det gjelder hvilke tvister som skal kunne voldgis.

Utvalget nevner spesielt at privatrettslige virkninger mellom partene av konkurranseretten, bør kunne voldgis. For å unngå usikkerhet om saker som reiser slike spørsmål kan voldgis, foreslår utvalget at det lovfestes en særskilt regel om dette.

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til utvalgets drøftelse av og konklusjon om at det kun er rettstvister som skal kunne voldgis.

Departementet slutter seg til Tvistemålsutvalgets vurdering av og konklusjon om at gjeldende regler om hvilke tvister som skal kunne voldgis, videreføres i ny lov om voldgift. Departementet er videre enig i Tvistemålsutvalgets forslag om å lovregulere adgangen til å avtale voldgift om de privatrettslige virkningene av konkurranseretten.

9.2 Særlig om forbrukerforhold, svake parter og uforholdsmessig kostbar voldgift

Det er ingen regler i tvistemålsloven om voldgift som spesielt regulerer forbrukerforhold, herunder spørsmålet om å begrense adgangen til å inngå voldgiftsavtaler der en forbruker er part.

Utvalget foreslår en generell regel om at det i avtaleforhold der en forbruker er part, ikke kan inngås avtale om voldgift før tvist er oppstått. Etter utvalgets syn bør eventuelle unntak fra forbud mot å inngå voldgiftsavtaler før tvist har oppstått, gjøres i den lovgivning som ellers regulerer det rettsfeltet der det er særlig behov for unntak. Utvalget foreslår også krav til måten en voldgiftsavtale i forbrukerforhold må inngås på.

Tre høringsinstanser er positive til og støtter Tvistemålsutvalgets forslag om å begrense adgangen til å inngå avtale om voldgift i forbrukerforhold. En instans går mot forslaget.

Departementet mener at det bør oppstilles begrensninger i adgangen til å inngå avtaler om voldgift i forbrukerforhold. Departementet er enig i at begrensningen bør gjelde for fremtidige tvister. Avtaler på forbrukerområdet vil gjennomgående inneholde standardvilkår som forbrukerne ikke har anledning til å forhandle om individuelt, og i disse tilfellene er det spesielt urimelig å avskjære adgangen til alminnelig tvisteløsning av fremtidige tvister. En voldgiftsklausul vil også kunne hindre bruken av kostnadslave alternative tvisteløsningsformer som er tilgjengelig for forbrukeren. Departementet er enig med utvalget i at det ikke foreligger sterke nok grunner til å forby avtale om voldgift når tvisten har oppstått. På dette tidspunktet kan forbrukeren på individuelt grunnlag ta stilling til valg av tvisteløsningsmetode. Men departementet ser det da nødvendig med visse særlige formkrav til avtalen i disse tilfellene. Departementet foreslår at forbrukerbegrepet i lovforslaget skal ha samme innhold som etter forbrukerkjøpsloven § 1. Departementet forutsetter dermed at bestemmelsen

ikke kommer til anvendelse når begge parter er privatpersoner.

10. VOLDGIFTSAVTALEN

10.1 Formkrav

Etter gjeldende rett må voldgiftsavtalen inngås skriftlig. Skriftlighetskravet er begrunnet både i notoritetshensyn og hensynet til klarhet, og for å sikre at valget av voldgift er gjennomtenkt av partene.

Tvistemålsutvalget drøfter om det bør kreves skriftlig avtale om voldgift, og foreslår at skriftlighetskravet ikke videreføres i ny lov, med unntak for avtaler om voldgift i forbrukerforhold. Tvistemålsutvalget foreslår å videreføre gjeldende regel om at parten blir bundet til voldgift dersom vedkommende har innlatt seg på forhandlinger for voldgiftsretten.

Flere høringsinstanser mener at det bør oppstilles formkrav til voldgiftsavtalen. Departementet foreslår at det ikke oppstilles formkrav i loven. Dette vil innebære en endring i forhold til gjeldende rett, men vil være i tråd med hovedregelen om at det ikke oppstilles formkrav for formuerettslige avtaler. De hensyn som begrunner et skriftlighetskrav slår ikke lenger til når kravet uansett ikke strekkes lenger enn til at selve voldgiftsklausulen må være nedfelt i et skriftlig dokument, uten krav om skriftlig vedtakelse.

10.2 Formkrav mv. ved avtaler i forbrukerforhold

Tvistemålsutvalget finner det klart at det i forhold til en forbruker er viktig å skape bevissthet og klarhet omkring det å inngå en voldgiftsavtale, og at dette tilsier at det fortsatt skal stilles krav til skriftlighet ved voldgiftsavtale i forbrukerforhold. Utvalget mener at skriftlighetskravet bør være strengere enn etter gjeldende rett, og foreslår at selve voldgiftsavtalen skal inntas i et eget dokument som skal signeres av partene. Utvalget foreslår videre at regelen om at partene blir bundet til voldgift ved å innlate seg på forhandlinger for voldgiftsretten, blir undergitt vesentlige begrensninger i forbrukerforhold. Tvistemålsutvalget foreslår at denne regelen ikke skal gjelde i forbrukerforhold, med mindre forbrukeren på forhånd er blitt gjort oppmerksom på at avtalen om voldgift ikke er bindende.

Det er ulike oppfatninger blant høringsinstansene om utvalgets forslag om formkrav i forbrukerforhold.

Departementet støtter utvalgets forslag om formkrav for forbrukeravtaler. De foreslåtte reglene innebærer samlet sett en god ivaretagelse av det særlige beskyttelsesbehov som foreligger i forbrukertvister.

10.3 Overdragelse av voldgiftsavtalen

Tvistemålsloven regulerer ikke spørsmålet om voldgiftsavtalen følger med ved overdragelsen av det

rettsforhold voldgiftsavtalen er knyttet til. Rettsstillingen i dag er uklar. Spørsmålet er heller ikke regulert i modelloven.

Twistemålsutvalget finner at spørsmålet er praktisk viktig og at det bør avklares i en ny lov. Etter utvalgets mening bør loven inneholde en uttrykkelig regel om at voldgiftsavtalen følger med ved overdragelsen av det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen.

Departementet er enig i utvalgets forslag om at voldgiftsavtalen følger med ved overdragelse av det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen, med mindre partene har avtalt noe annet. Det er departementets oppfatning at en lovfestet regel vil bidra til at partene blir oppmerksomme på problemstillingen og lettere vil se behovet for eventuelt å løse spørsmålet i voldgiftsavtalen. Hvis overdragelsen krever samtykke fra den annen part, vil denne dessuten kunne sette som vilkår for samtykket at voldgiftsavtalen ikke følger med.

10.4 Motkrav - objektiv kumulasjon

Dersom en part fremmer et krav mot en annen part, er det ikke upraktisk at den annen part også hevder å ha et krav som han ønsker å benytte til motregning. Hvis det er inngått en avtale om voldgift som omfatter bare det ene kravet, oppstår spørsmålet om voldgiftsretten kan prøve begge. Spørsmålet er ikke regulert i tvistemålsloven.

Utvalget konkluderer med at adgangen til å fremsette motkrav, enten til pådømmelse eller motregning, må være begrenset til motkrav som er omfattet av voldgiftsavtalen.

Departementet er enig i utvalgets konklusjon og viser til denne samt utvalgets drøftelse.

10.5 Saker med flere parter - forening av søksmål og subjektiv kumulasjon

Spørsmålene i forhold til voldgift er for det første om det skal være adgang til å forene saker til felles behandling eller subjektiv kumulasjon, når dette ikke er hjemlet i voldgiftsavtalen. For det annet er det spørsmål om hvordan voldgiftsretten skal etableres i de tilfeller avtalen hjemler forening eller subjektiv kumulasjon, og dette ikke er regulert i avtalen. Modelloven regulerer ikke spørsmålene. Spørsmålet er heller ikke regulert i tvistemålsloven.

Utvalgets konklusjon er at verken forening av søksmål eller subjektiv kumulasjon bør kunne skje, med mindre dette er hjemlet i voldgiftsavtalen mellom partene.

Departementet er enig med utvalget i at det ikke skal være adgang til å forene saker eller subjektiv kumulasjon uten at dette er hjemlet i partenes voldgiftsavtale. Departementet er videre enig i utvalgets vurderinger om hvordan voldgiftsretten skal etableres

når det er mer enn to parter, og partene ikke har regulert dette i avtalen.

10.6 Adgang til å inngå voldgiftsavtale med forbehold om materiell overprøving ved ny voldgiftsrett

Twistemålsloven inneholder en uttrykkelig regel om at partene kan avtale at voldgiftsdommen skal kunne bringes inn for en ny voldgiftsrett. Denne adgangen er i svært liten grad benyttet i praksis.

Departementet er enig med utvalget i at det ikke er nødvendig med en slik uttrykkelig lovbestemmelse.

11. VOLDGIFTSRETTENS DOMSMYNDIGHET ETTER VOLDGIFTSAVTALEN

11.1 Skal voldgiftsretten prøve sin egen myndighet, og skal det skje atskilt fra kontrakten ellers?

Twistemålsloven har ingen uttrykkelig bestemmelse om at voldgiftsretten har kompetanse til å prøve sin egen kompetanse, men det er antatt at voldgiftsretten selv kan prøve en innvending om at den ikke har domsmyndighet. Twistemålsloven har heller ingen uttrykkelig regel om hva som skjer med en voldgiftsavtale dersom den kontrakt som voldgiftsavtalen inngår i, anses ugyldig eller av andre grunner ikke er bindende mellom partene.

Departementet er enig med utvalget i at voldgiftsloven må gi klart uttrykk for at voldgiftsretten selv bedømmer sin kompetanse når saken er brakt inn for den, og at voldgiftsavtalen ved en slik prøving må vurderes atskilt fra kontraktsforholdet for øvrig. Begge regler utgjør en grunnleggende del av modelloven, og de er vesentlige for voldgiftsordningens effektivitet. En utelatelse eller vesentlig avvik i forhold til modelloven på dette punktet, vil trolig innebære at den nasjonale loven ikke blir ansett for å ha adoptert modelloven.

11.2 Nærmere om prøvingen av voldgiftsrettens domsmyndighet

Etter gjeldende rett kan voldgiftsretten selv avgjøre spørsmålet om sin egen domsmyndighet, men partene kan samtidig til enhver tid bringe dette spørsmålet inn for domstolene, også etter at voldgiftsretten har truffet sin avgjørelse. Dette er imidlertid ikke kommet direkte til uttrykk i tvistemålsloven.

Etter utvalgets oppfatning bør reglene i en voldgiftslov i større grad enn i dag fremme en effektiv voldgiftsprosess. På denne bakgrunn foreslår utvalget en regel om at voldgiftsretten selv tar stilling til sin domsmyndighet før dette spørsmålet kan bringes inn for de alminnelige domstolene. Utvalget foreslår

at det er opp til voldgiftsretten å velge om en slik avgjørelse skal treffes i en foreløpig avgjørelse under voldgiftsbehandlingen, eller om spørsmålet skal behandles i selve voldgiftsavgjørelsen. Det er foreslått at en foreløpig avgjørelse om at voldgiftsretten har domsmyndighet, innen én måned kan bringes inn for domstolene for overprøving.

Ingen av høringsinstansene har merknader til hovedinnholdet i forslaget.

Departementet slutter seg til utvalgets forslag til regler om fremgangsmåten ved prøving av voldgiftsrettens domsmyndighet. Departementet er enig i at det er behov for regler som fremmer en effektiv voldgiftsbehandling, og mener at de foreslåtte reglene ivaretar dette behovet.

12. VOLDGIFTSRETTENS KOMPETANSE TIL Å TREFFE AVGJØRELSE OM MIDLERTIDIGE TILTAK

Twistemålsloven har ingen bestemmelse om avgjørelse om midlertidige tiltak.

Utvalget foreslår at voldgiftsrettens beslutning om midlertidige tiltak ikke skal kunne tvangsfullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven, og ingen av høringsinstansene har merknader til dette.

Departementet er enig med utvalget i at voldgiftsretten skal ha adgang til å treffe beslutninger om midlertidige tiltak. Departementet foreslår i tillegg en bestemmelse som gir voldgiftsretten adgang til å begrense eller oppheve et midlertidig tiltak.

Departementet er enig med utvalget i at voldgiftsretten skal kunne pålegge de parter som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av tiltaket, herunder mulig økonomisk tap og kostnader forbundet med å iverksette tiltaket. Departementet foreslår at voldgiftsretten kan stille som vilkår for ikrafttredelse og gjennomføringen av et midlertidig tiltak, at det stilles slik sikkerhet og at den stilles innen en fastsatt frist.

13. VOLDGIFTSRETEN

13.1 Antall voldgiftsdommere

Det følger av tvistemålsloven at voldgiftsretten skal, hvis annet ikke er bestemt, settes med tre medlemmer. Utvalget foreslår å videreføre denne regelen.

Departementet slutter seg til utvalgets vurderinger, og er enig i at voldgiftsretten, i mangel av avtale mellom partene, bør settes med tre dommere.

13.2 Oppnevning av voldgiftsretten

Oppnevning av voldgiftsretten er regulert i tvistemålsloven. Hver av partene skal velge en voldgifts-

mann. Voldgiftsmennene velger deretter en tredje som formann. Dersom en part unnlater å velge en voldgiftsdommer, kan den andre parten og i tilfelle også voldgiftsmennene kreve at tingretten skal foreta valget.

Utvalget foreslår felles oppnevning av voldgiftsretten som hovedregel. Blir ikke partene enige om hvem som skal oppnevnes, foreslår utvalget at hver part skal oppnevne en voldgiftsdommer, og at disse så oppnevner den tredje som skal være voldgiftsrettens leder. Videre foreslås tidsfrister for slik oppnevning.

Det juridiske fakultet i Oslo har kritiske merknader til forslaget om felles oppnevning av voldgiftsretten.

Departementet er enig med utvalget i at felles oppnevning av voldgiftsretten bør være lovens hovedregel. En slik løsning harmonerer best med de hensyn voldgiftsinstituttet er forankret i, og kan føre til at dommerpanelet blir mer ubundet til partene og sikre større grad av upartiskhet. Departementet slutter seg også for øvrig til utvalgets forslag om oppnevningprosedyre når partene ikke kommer til enighet og tingrettens bistand.

13.3 Krav til voldgiftsdommeres habilitet og egnethet

Twistemålsloven oppstiller enkelte krav til hvem som kan være voldgiftsdommer. Loven utelukker umyndige og den som er fradømt stemmeretten fra å være voldgiftsdommer. Videre oppstiller loven krav til at dommeren er i stand til å utføre vervet som voldgiftsdommer på en betryggende måte og at vedkommende er habil. De krav til habilitet som følger av domstolloven gjelder også for voldgiftsdommere.

Utvalget foreslår at det stilles krav til voldgiftsdommeres upartiskhet og uavhengighet. Utvalget foreslår at kravene til upartiskhet og uavhengighet i sin helhet formuleres i voldgiftsloven, og at henvisningen til domstollovens habilitetsregler ikke videreføres. Utvalget foreslår videre at det oppstilles et generelt krav om at dommeren skal være kvalifisert for vervet.

Departementet er enig i at partene i utgangspunktet skal stå fritt til å avtale hvilke voldgiftsdommere som skal behandle saken. Sammenholdt med forslaget om felles oppnevning innebærer dette at partene i prinsippet kan bli enige om voldgiftsdommere som ellers ikke ville blitt ansett for å være upartiske eller uavhengige. Etter departementets vurdering bør det ikke legges skranker på denne avtalefriheten. Dersom partene ikke blir enige om en felles oppnevning av voldgiftsretten, må partene som et utgangspunkt oppnevne en voldgiftsdommer hver som igjen velger den tredje. Alternativt må oppnevningen overlates til tingretten. For disse tilfellene er departementet enig

med utvalget i at det bør oppstilles fravikelige krav om at de oppnevnte voldgiftsdommerne må være upartiske og uavhengige. Departementet er også enig i at dette kravet bør fremgå av lovteksten. Departementet er enig med utvalget i at det oppstilles et generelt krav om at voldgiftsdommerne skal være kvalifisert for vervet. Et generelt kvalifikasjonskrav innebærer ingen begrensning i partenes adgang til å avtale hvilke kvalifikasjoner voldgiftsdommerne skal ha.

13.4 Innsigelsesgrunner mot en voldgiftsdommer, behandling av innsigelse og oppnevning av ny voldgiftsdommer

Twistemålsloven har enkelte regler om innsigelser og behandling av en innsigelse mot en voldgiftsdommer. Loven har ingen regler om oppnevning av ny voldgiftsdommer i tilfelle vedkommende må fratre under voldgiftsbehandlingen.

Utvalget foreslår at behandlingen av innsigelser mot en voldgiftsdommer må forutsette protest fra en av partene. For å bidra til at forhold som kan danne grunnlag for protest kommer frem så tidlig som mulig, foreslår utvalget at det oppstilles en opplysningsplikt for den personen som er aktuell som voldgiftsdommer. Utvalget peker videre på at lovens fravikelige prosedyre bør være slik at den fremmer en effektiv voldgiftsbehandling. På denne bakgrunn foreslår utvalget regler om frister for å fremme innsigelser, og at innsigelsen skal gå tapt dersom den ikke gjøres gjeldende innen fristen. Utvalget foreslår videre regler om behandlingen av innsigelser, som skal ivareta hensynet til en effektiv voldgiftsbehandling og motvirke at protest mot voldgiftsdommere blir benyttet for å hindre eller trenere saken.

Utvalget foreslår at det gis regler om oppnevning av ny voldgiftsdommer når en dommer fratrer, uavhengig av fratredelsesgrunn. Utvalget peker på at en slik regel er avgjørende for et effektivt voldgiftsinstitutt. Utvalget foreslår at oppnevningen i mangel av annen avtale, bør skje på samme måte som oppnevningen av den dommeren som fratrådte.

Det fremkommer få synspunkter på disse forslagene i høringsrunden.

Departementet kan i hovedsak slutte seg til utvalgets forslag til regler om innsigelsesgrunner, behandling av innsigelser og oppnevning av ny voldgiftsdommer ved opphør av en voldgiftsdommers oppdrag. Departementet kan imidlertid ikke se noen avgjørende grunner for at tingrettens avgjørelse i saken, skal kunne påkjæres og foreslår dette.

13.5 Voldgiftsdommeres fratreden på grunn av manglende oppfyllelse av oppdraget

Etter tvistemålsloven kan hver av partene kreve at tingretten enten pålegger voldgiftsdommeren å fremme saken eller avsier kjennelse om at han skal

fratre, dersom han unnlater å utføre sine oppgaver eller utfører dem på en slik måte at han utilbørlig forsinker voldgiftsbehandlingen.

Utvalget foreslår fravikelige regler som skal hindre at en voldgiftsdommer reduserer voldgiftsinstituttets effektivitet ved manglende oppfyllelse av sitt oppdrag. Utvalget foreslår at oppdraget i slike tilfeller opphører hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. Hvis oppdraget ikke opphører på en av de nevnte måtene, foreslår utvalget at partene kan overlate avgjørelsen til domstolen.

Departementet er enig med utvalget i at det er behov for deklarasjonsregler som skal sikre videre fremdrift i voldgiftsbehandlingen, dersom en voldgiftsdommer ikke kan eller vil oppfylle sitt oppdrag uten unødig opphold. Dette gjelder uavhengig av hva som er grunnen til at voldgiftsdommeren ikke utfører oppdraget.

14. SAKSBEHANDLINGEN I VOLDGIFTSRETTE

Twistemålsloven regulerer enkelte sider ved behandlingen av en voldgiftssak. Bestemmelsene er ikke ment å være uttømmende. Partene kan i utgangspunktet selv bestemme hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde for behandling av tvisten. Er det ingen avtale om dette bestemmer retten selv fremgangsmåten.

Utvalget foreslår et eget kapittel i voldgiftsloven om saksbehandlingsregler.

Departementet foreslår i likhet med utvalget et eget kapittel om saksbehandlingsregler. Saksbehandlingsreglene er i stor utstrekning fravikelig ved avtale mellom partene. Voldgiftsretten skal behandle saken innenfor rammen av loven og partenes avtale og kan ikke av eget tiltak fravike lovens saksbehandlingsregler. Utover de normalløsninger som foreslås må voldgiftsretten basere seg på grunnleggende prinsipper for alminnelig tvisteløsning. Departementet foreslår regler om voldgiftssted, når en voldgiftssak anses startet, voldgiftsspråk, saksforberedende møte, stevning og tilsvær, bevisavskjæring m.m. Det vises til proposisjonen for nærmere omtale av forslagene til saksbehandlingsregler.

15. VOLDGIFTSAVGJØRELSEN

15.1 Det rettslige avgjørelsesgrunnlaget

Twistemålsloven har ingen bestemmelser om hvilket rettslig avgjørelsesgrunnlag voldgiftsretten skal legge til grunn for å løse tvisten. Den rådende oppfatning er at voldgiftsretten skal dømme etter gjeldende rett dersom partene ikke har avtalt noe annet.

Utvalget foreslår å videreføre det anerkjente utgangspunktet om at partene kan avtale hvilken materiell rett tvisten skal løses etter.

Departementet slutter seg i hovedsak til utvalgets vurderinger og forslag. Partenes mulighet til å velge hvilken materiell rett voldgiftsretten skal bygge på, er et viktig prinsipp i voldgiftsinstituttet. Den valgfrihet partene her nyter, kan være en av hovedgrunnene til at de velger voldgift for å løse tvisten. Departementet er enig med utvalget i at voldgiftsretten, dersom partene ikke har avtalt noe annet, skal anvende de regler som følger av norske lovvalgsregler.

15.2 Oppdeling av pådømmelsen

Å dele forhandlingene og avsi deldom er i noen saker naturlig og hensiktsmessig. Etter gjeldende rett er det usikkert om voldgiftsretten kan dele forhandlingene og avsi deldom. Spørsmålet er ikke regulert i tvistemålsloven.

Utvalget foreslår en egen bestemmelse om dette, og departementet slutter seg til utvalgets forslag.

15.3 Frist for avsigelse av voldgiftsavgjørelse

Tvistemålsloven oppstiller ingen frist for når voldgiftsretten skal ha avgjort tvisten, og utvalget mener det i ny voldgiftslov ikke er grunnlag for å oppstille en slik frist.

Departementet slutter seg til utvalgets vurderinger. Bruker voldgiftsretten for lang tid på å avsi dommen, kan det føre til at partenes formål med å løse tvisten ved voldgift ikke blir oppnådd. Departementet antar imidlertid at det i praksis generelt ikke er slik at voldgiftsretten bruker unødig lang tid på avgjørelsen.

15.4 Avstemningsregler

Tvistemålsloven bestemmer at avgjørelser skal treffes av alle voldgiftsdommere i fellesskap og at det gjelder et flertallsprinsipp. Er det ikke mulig å oppnå et flertall, trer voldgiftsavtalen ut av kraft med mindre partene har avtalt noe annet.

Utvalget foreslår en egen bestemmelse om avstemningsregler, og departementet slutter seg til utvalgets forslag. Det er behov for avstemningsregler som sikrer at en voldgiftsdom blir avsagt når voldgiftsretten er satt med mer enn én dommer. Departementet er enig i at stemmen til voldgiftsrettens leder som hovedregel bør være avgjørende når det ikke er mulig å oppnå et flertall. For det tilfelle at en eller flere av voldgiftsdommerne nekter å delta i avstemningen, foreslår departementet at et flertall av dommerne likevel kan avgjøre tvisten. Reglene sikrer at det blir truffet en avgjørelse i saken. Departementet er videre enig i at det bør gjelde en særregel når voldgiftsretten stemmer over pengebeløp eller andre størrelser.

15.5 Forlik

Etter tvistemålsloven har i utgangspunktet et forlik inngått for voldgiftsretten samme rettsvirkning som en rettskraftig dom.

Utvalget mener at voldgiftsreglene ikke bør være til hinder for å løse tvisten ved forlik. Av den grunn foreslår utvalget at et forlik skal ha samme virkning som en voldgiftsdom ved at det stadfestes av voldgiftsretten.

Departementet er i det vesentlige enig i utvalgets vurderinger, men foreslår at voldgiftsretten skal kunne motsette seg å stadfeste et forlik. Bestemmelsen blir da i samsvar med modelloven. Når et forlik blir stadfestet i voldgiftsdom, blir det rettskraftig og tvangskraftig som en ordinær voldgiftsdom.

15.6 Voldgiftsdommens form og innhold

Det følger forutsetningsvis av tvistemålsloven at voldgiftsdommen skal være skriftlig. Voldgiftsdommen skal begrunne dommen dersom ikke partene har frafalt det.

Utvalget foreslår en egen bestemmelse om voldgiftsdommens form og innhold som departementet slutter seg til. Departementet er enig i at dissenser skal opplyses mv. slik utvalget foreslår.

15.7 Retting, tolking og tilleggsdom

Voldgiftsretten har etter gjeldende rett adgang til å rette voldgiftsdommer. Dersom noe som skulle ha vært med i dommen, ikke er tatt med, kan retten avsi tilleggsdom etter de samme regler som gjelder for retting. En part har ikke rett til å kreve at voldgiftsretten uttaler seg om forståelsen av dommen eller deler av den.

I likhet med utvalget foreslår departementet at voldgiftsretten skal ha adgang til å rette en voldgiftsavgjørelse. Denne adgangen gjelder imidlertid bare for skrivefeil, regnefeil eller andre åpenbare feil. Voldgiftsretten skal også under nærmere vilkår ha adgang til å avsi tilleggsdom. Departementet har i likhet med utvalget kommet til at voldgiftsretten ikke bør ha adgang til å gi en uttalelse om dommen etter at den er avsagt. Hensynet til forutberegnelighet og effektivitet taler mot en adgang til å begjære tolkningsuttalelser fra voldgiftsretten.

15.8 Saksomkostninger og sikkerhetsstillelse

I tvistemålsloven er det ikke gitt regler for saksomkostninger i voldgiftssaker. Det er antatt at voldgiftsretten skal følge tvistemålslovens alminnelige regler om saksomkostninger så langt de passer.

Departementet er enig med utvalget i at det er naturlig å regulere omkostningsspørsmålet i voldgiftsloven. Departementet slutter seg til utvalgets forslag både for så vidt gjelder omkostninger til voldgiftsret-

ten og fordelingen av disse, og adgangen til helt eller delvis å tilkjenne en part saksomkostninger fra motparten. Departementet slutter seg også til utvalgets forslag om adgangen for voldgiftsretten til å pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger.

15.9 Innsending av voldgiftsdommen til tingrettene

Etter tvistemålsloven skal voldgiftsretten sende et underskrevet eksemplar av voldgiftsdommen til tingretten for å oppbevare den i rettens arkiv. Bakgrunnen for påbudet var å sikre en mulighet for å bringe avgjørelsens innhold på det rene ved en senere anledning.

Utvalget foreslår ikke å videreføre dagens ordning med å sende inn voldgiftsdommer til tingrettene.

I motsetning til utvalget er departementet innstilt på å opprettholde ordningen med at voldgiftsretten sender inn voldgiftsdommen til tingretten. Etter det departementet forstår, er det utvalgets erfaring at ordningen bare etterlevs i begrenset grad. Når departementet likevel foreslår å videreføre ordningen, er det begrunnet i notoritetshensyn og et ønske om å kunne få oversikt over i hvilket omfang voldgift brukes som alternativ tvisteløsningsform.

16. UGYLDIGE VOLDGIFTSDOMMER

En voldgiftsdom har, dersom det ikke er tatt ankeforbehold, samme virkning som en rettskraftig dom. Den eneste mulighet en part har til å angripe en voldgiftsdom, er ved å få prøvd dens gyldighet.

Utvalget foreslår i utredningen at ugyldighetsgrunnene i en ny lov formuleres etter mønster av modelloven, og peker på at dette ikke innebærer store endringer i forhold til de grunner som etter tvistemålsloven kan føre til ugyldighet. For å oppnå nødvendig forutberegnelighet for partene, foreslår utvalget i tråd med modelloven å angi ugyldighetsgrunnene uttømmende i loven.

Ingen av høringsinstansene har merknader til innholdet i utvalgets forslag til regler om ugyldighet, og departementet er enig med utvalget i disse forslagene.

17. ANERKJENNELSE OG FULLBYRDING AV VOLDGIFTSAVGJØRELSER

Tvistemålsloven inneholder ikke regler om tvangsfullbyrding av voldgiftsdommer. Kapitlet har heller ikke regler om utenlandske voldgiftsavtaler eller voldgiftsdommer. Det følger av tvangsfullbyrdel-

sesloven at en voldgiftsdom etter tvistemålsloven er et alminnelig tvangsgrunnlag. Det samme gjelder for forlik under voldgift etter tvistemålsloven.

Utvalget foreslår at reglene om anerkjennelse og fullbyrding av voldgiftsavgjørelser, både nasjonale og internasjonale, tas inn i en ny voldgiftslov. Forslaget innebærer at de samme regler får anvendelse både for norske og for utenlandske voldgiftsavgjørelser når det gjelder hvilke innsigelser som kan fremsettes.

Ingen av høringsinstansene har merknader til innholdet i utvalgets forslag.

Departementet er enig med utvalget i at reglene om anerkjennelse og fullbyrding tas inn i voldgiftsloven, og at de samme reglene skal gjelde for både norske og utenlandske voldgiftsdommer. Videre foreslår departementet i likhet med utvalget at reglene utformes på samme måte som ugyldighetsgrunnene og i samsvar med modellovens bestemmelser om hvilke grunner som hindrer anerkjennelse og fullbyrding.

18. VERNETING OG SAKSBEHANDLINGEN VED DE ALMINNELIGE DOMSTOLER I FORBINDELSE MED VOLDGIFT

Tvistemålsloven regulerer spørsmålet om verneeting i de tilfeller de alminnelige domstoler skal utføre oppgaver eller treffe avgjørelser i forbindelse med en voldgiftsbehandling. Utgangspunktet er at behandlingen skal skje ved den tingrett som partene har avtalt. I mangel av slik avtale skal det være den tingrett hvor søksmål ellers kunne vært reist. Dersom ingen domstol har myndighet etter de to nevnte alternativer, kan saken fremmes for Oslo tingrett.

Utvalget foreslår at kompetent domstol er den domstol som tvisten kunne ha vært brakt inn for dersom det ikke forelå voldgiftsavtale. Utvalget foreslår generelle saksbehandlingsregler, som må suppleres med spesielle bestemmelser i voldgiftsloven.

Departementet er enig med høringsinstansene i at loven må ha en bestemmelse om hvilken domstol som er kompetent, dersom tvisten, hvis det ikke var avtalt voldgift, ikke kan behandles av norske domstoler. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen i tvistemålsloven videreføres i den nye loven. Departementet er for øvrig enig med utvalget i at oppgavene som er tillagt de alminnelige domstoler fortsatt skal legges til tingretten i første instans. Departementet slutter seg i hovedsak til utvalgets forslag for så vidt gjelder saksbehandlingsreglene. Departementet foreslår videre at det skal betales rettsgebyr for domstolenes behandling av saker i forbindelse med voldgiftsbehandlingen.

19. TAUSHETSPLIKT OG OFFENTLIGHET

Twistemålsloven har ingen regler om taushetsplikt og innsyn i voldgiftssaker.

Utvalget mener at spørsmålet om taushetsplikt og innsyn bør reguleres i voldgiftsloven, og foreslår en egen bestemmelse om dette. Utvalget antar at det trolig vil være mest i samsvar med partenes ønsker at voldgiftsbehandlingen er underlagt taushetsplikt, og foreslår dette som lovens deklarasjoniske regel.

Det er ulike oppfatninger blant høringsinstansene om disse forslagene.

Departementet foreslår som deklarasjonisk regel at voldgiftsbehandlingen og voldgiftsrettens avgjørelser ikke er underlagt taushetsplikt. Dersom det skal gjelde noen taushetsplikt, bør det kreves at partene avtaler dette særskilt for den aktuelle voldgiftssaken. Når det stilles krav om særskilt avtale, får partene også en oppfordring til å overveie hvem taushetsplikten skal gjelde for og konsekvenser av at den blir brutt. Voldgiftsbehandlingen, herunder alle møter og muntlig forhandling, er privat.

20. ELEKTRONISK KOMMUNIKASJON

Twistemålsloven har ingen bestemmelser om bruk av elektronisk kommunikasjon i voldgiftsprosessen.

Twistemålsutvalget har ingen samlet drøftelse i voldgiftsutredningen om bruk av elektronisk kommunikasjon, men kommenterer spørsmålet enkelte steder i utredningen. Utvalget foreslår ingen lovbestemmelse som regulerer bruk av elektronisk kommunikasjon. For forbrukerforhold mener utvalget at en avtale om voldgift skal tas inn i et eget dokument. Dette dokumentet kan også være elektronisk.

Departementet anser det nødvendig med en bestemmelse for å fjerne rettslige hindringer for elektronisk kommunikasjon. Departementet understreker at det er partene selv som i utgangspunktet må bestemme om og på hvilken måte elektronisk kommunikasjon skal benyttes i voldgiftsprosessen.

21. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV VOLDGIFTSLOVEN

I likhet med utvalget finner departementet at lovforslaget ikke vil få noen store administrative konsekvenser. Departementet kan heller ikke se at lovforslaget vil ha økonomiske eller på andre måter negative konsekvenser for parter i voldgiftssaker. Lovforslaget legger ikke opp til en prosess som gjennomsnittlig vil bli mer omfattende eller kostbar enn den som følger av tvistemålsloven.

22. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, Carsten Dybevig, lederen Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til proposisjonen og etter komiteens oppfatning er det ønskelig at parter også i fremtiden kan avtale at tvister dem imellom skal avgjøres med endelig virkning ved voldgift. Dette er en naturlig konsekvens av det grunnleggende prinsipp om avtalefrihet.

Komiteen erkjenner imidlertid at bruk av voldgift kan ha uheldige virkninger. Dersom hoveddelen av tvister innen et rettsområde unntas fra alminnelig domstolsbehandling, kan det hemme rettsutviklingen og offentlighetens kunnskap om og innsikt på området.

Komiteen mener like fullt at det norske rettsystemet må anerkjenne voldgift som alternativ tvisteløsningsmodell. Dette ikke minst fordi voldgiftsinstituttet er anerkjent i internasjonale handelsforhold. Dersom norsk rett skulle forby voldgift, ville det kunne få negative konsekvenser for blant annet eksportindustrien.

Komiteen viser til at dagens lovregler om voldgift finnes i tvistemålsloven kapittel 32. Det påpekes av Twistemålsutvalget i NOU 2001:33 Voldgift, at det er et klart behov for revisjon av dagens regler. Gjeldende regler om voldgift er ufullstendige og tilfredsstillende ikke dagens behov for regulering, tilgjengelighet og forutberegnelighet. Komiteen støtter denne vurderingen. Nye regler om voldgift må etter komiteens oppfatning videre bidra til en effektiv og rettssikker voldgiftsbehandling.

Komiteen er enig med departementet i at det er hensiktsmessig å innta reglene som gjelder voldgift i en egen lov. Dette fordi voldgiftsinstituttet på vesentlige punkter skiller seg fra den ordinære domstolsbehandling. Gjennom voldgiftsloven blir prosessreglene for voldgiftsinstituttet mer detaljerte og systematiske. Det er en offentlig interesse å sikre at voldgift er en forsvarlig tvisteløsningsmåte.

Komiteen vil imidlertid fremheve at prinsippet om partsautonomi er sentralt for voldgiftsinstituttet og minner om at lovens bestemmelser derfor i stor utstrekning kan fravikes gjennom avtale.

Komiteen har i sin vurdering av lovforslaget lagt betydelig vekt på at FNs resolusjon av 11. desember 1985 anbefaler medlemslandene å legge United Nations Commission on International Tra-

de Law's (UNCITRAL) modellov, samt andre internasjonale konvensjoner om internasjonal voldgift, til grunn ved utforming av nasjonalt regelverk på området. Videre har komiteen vektlagt at samtlige høringsinstanser er enige i at internasjonalt regelverk om voldgift bør være retningsgivende for nasjonale regler. Norge vil gjennom å vedta en lov basert på UNCITRALs modellov, bidra til utvikling av rettsenhet på området for internasjonal voldgift.

Komiteen gir sin støtte til at loven både regulerer nasjonale og internasjonale tvister, og mener at dette vil legge til rette for økt handel på tvers av landegrensene og for at internasjonale aktører vil godta avtale om norsk voldgift. En slik løsning nødvendigvis imidlertid visse avvik fra den såkalte modelloven og særlige regler for bruk av voldgift i forbrukertvister. Komiteen har merket seg at departementet har tatt hensyn til dette i det fremlagte lovforslag. Komiteen vil særlig fremheve at det ikke skal være anledning til å inngå avtale om voldgift i forbrukerforhold for fremtidige tvister, men bare for tvister som allerede er oppstått.

Komiteen viser til at en voldgiftsavtale innebærer at partene fraskriver seg sentrale rettigheter. Man fraskriver seg muligheten til å få en tvist behandlet av det ordinære domstolsapparatet. Etter komiteens mening må det derfor stilles strenge krav for at voldgift skal anses vedtatt av partene. Komiteen mener imidlertid at et krav om skriftlighet ikke er nødvendig å lovfeste annet enn i forbrukerforhold, og tiltrer begrunnelsen som er gitt for dette i proposisjonen. Det vil i mange tilfeller være sterkt å anbefale at avtale om voldgift inngås skriftlig. En skriftlig voldgiftsavtale vil gjøre det enklere å fastslå om det er avtalt voldgiftsbehandling og hva som er undergitt voldgiftsrettens kompetanse. Men etter komiteens oppfatning kan ikke notoritetshensyn alene begrunne et lovfestet krav om skriftlighet.

Komiteen har grundig vurdert lovforslagets § 7 tredje ledd. NHO har i sitt høringssvar til departementet fremholdt at bestemmelsen innebærer et uheldig avvik fra alminnelige litispensregler, og komiteen har merket seg dette. Lovforslaget er utformet i overensstemmelse med UNCITRALs modellov og har til hensikt å ivareta behovet for en effektiv voldgiftsprosess. Komiteen har lagt avgjørende vekt på de sistnevnte forhold, og gir sin støtte til lovforslagets § 7. Komiteen ber imidlertid departementet så godt det lar seg å gjøre følge med på hvordan bestemmelsen virker i praksis og foreslå endringer i den grad det skulle vise seg nødvendig og/eller hensiktsmessig.

Komiteen viser til at det kan være behov for adgang til å fullbyrde en avgjørelse om midlertidige sikringstiltak fattet av en voldgiftsrett. Komiteen har merket seg at dette etter departementets oppfat-

ning reiser flere kompliserte spørsmål og at problemstillingen er under drøftelse i UNCITRAL. Komiteen har forståelse for at departementet ønsker å avvente UNCITRALs vurdering før man konkret tar stilling til om og eventuelt hvordan man skal tvangsfullbyrde voldgiftsrettens avgjørelse om midlertidige tiltak. Komiteen ber om en tilbakemelding på de vurderinger og den konklusjon departementet trekker i denne sammenheng.

Voldgiftsloven må etter komiteens mening legge til rette for en betryggende voldgiftsbehandling. En voldgiftsdom skal ha virkning som en rettskraftig dom, og det er derfor viktig at grunnleggende krav til prosess følges. Det er også av betydning at lovens saksbehandlingsregler, for eksempel gjennom reglene om bevisavskjæring, legger til rette for en kostnadseffektiv prosess.

Komiteen mener det i forhold til saksbehandlingen i voldgiftsretten er viktig å ivareta hensynet til forbruker. De fleste forbrukere vil i en voldgiftssak ofte ha lite ressurser til å imøtegå en større profesjonell part, som gjerne har jurister eller en stab til å formulere gode skriftlige fremstillinger. I det alt vesentlige vil en forbruker ha langt lettere for å uttrykke seg muntlig enn skriftlig i forbindelse med en saksbehandling ved voldgift.

Komiteen mener derfor det blir feil, at man i forbrukersaker skal kunne fravike bestemmelsen om at en part skal kunne kreve muntlig saksbehandling, ved avtale. Dette har bakgrunn i en forventning om at i de fleste saker hvor profesjonelle parter inngår avtale med forbruker om voldgift, vil dette tas inn som en standard klausul. Komiteen oppfatter ikke at dette er intensjonen. I forbrukersaker vil det også kunne være behov for en muntlig saksbehandling på flere nivåer. Det er et ønske fra komiteen at man ikke skremmer forbrukere fra å inngå avtaler og benytte seg av voldgift, ved å kunne fravike muntlighet ved avtale, da voldgift vil kunne avlaste det ordinære rettsapparatet.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

"§ 26 fjerde ledd skal lyde:

Paragrafen kan fravikes ved avtale, unntatt i forbrukerforhold."

Komiteen har for øvrig ingen merknader til de enkelte prosessreglene i forslaget til ny voldgiftslov.

Komiteen ser at Tvistemålsutvalgets anbefaling om å endre foreldelsesloven § 15 nr. 3 slik at foreldelsesfristen avbrytes når voldgiftssaken innledes, har mye for seg. Komiteen har merket seg at en slik endring ikke foreslås i proposisjonen. Komiteen ber departementet komme tilbake til Stortinget med forslag om endring i foreldelsesloven i tråd med

utvalgets anbefaling senest samtidig som ny tvistelov foreslås.

Komiteen støtter også de øvrige lovendringsforslag som fremkommer av proposisjonen på side 124 og 125. Komiteen har ikke ytterligere merknader til voldgiftsloven og støtter lovforslaget slik det fremgår av proposisjonen.

23. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Odels-tinget til å gjøre følgende

vedtak til lov
om voldgift

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1 Lovens virkeområde

Loven gjelder for voldgift som er avtalt eller følger av lov, uten hensyn til om partene er norske eller utenlandske. Den gjelder bare for voldgift som finner sted i Norge, om ikke annet følger av annet til fjerde ledd.

Bestemmelsene i §§ 7 og 8 gjelder også når voldgiftstedet er i utlandet eller det ennå ikke er bestemt.

Domstolene kan treffe avgjørelser som §§ 13, 15 og 16, jf. § 6, legger til dem, også om voldgiftsstedet ikke er bestemt, hvis minst en av partene har sitt forretningssted eller vanlige oppholdssted i Norge.

Kapittel 10 gjelder også for utenlandske voldgiftsdommer.

§ 2 Adgangen til å fravike lovens regler ved avtale

Lovens regler kan fravikes ved avtale i den utstrekning det er fastsatt i den enkelte paragraf.

§ 3 Når skriftlig kommunikasjon anses mottatt

Hvis ikke annet er avtalt, anses skriftlig kommunikasjon for mottatt den dagen dokumentet er levert adressaten personlig eller levert til dennes forretningssted, bostedsadresse eller postadresse. Kan ingen av disse adressene bringes på det rene etter en rimelig undersøkelse, anses skriftlig kommunikasjon for mottatt den dagen dokumentet er sendt til mottakerens sist kjente forretningssted, bostedsadresse eller postadresse. Er partene enige om å bruke elektronisk kommunikasjon, anses skriftlig kommunikasjon mottatt når den er sendt til riktig elektronisk adresse og adressaten har tilgang til den.

Bestemmelsen gjelder ikke for behandlingen i de alminnelige domstoler.

§ 4 Tap av retten til å fremme innsigelse

En part som kjenner til at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med fravikelige bestemmelser i

denne lov eller med voldgiftsavtalen, må fremsette innsigelse om dette innen de frister som er oppstilt, og dersom ikke slik frist er oppstilt, uten unødig opphold. I motsatt fall kan innsigelsen ikke gjøres gjeldende.

§ 5 Taushetsplikt og offentlighet

Hvis ikke partene har avtalt noe annet for den enkelte sak, er voldgiftsbehandlingen og voldgiftsrettens avgjørelser ikke underlagt taushetsplikt.

Utenforstående kan bare få være til stede under voldgiftsforhandlingene når og i den utstrekning det følger av avtale mellom partene.

Kapittel 2. Forholdet til de alminnelige domstoler

§ 6 Forholdet til domstolene

Domstolene har myndighet til å behandle eller treffe avgjørelse i tvister som hører under voldgift, bare der det følger av loven her.

Når domstolene har myndighet etter loven her, er den domstol kompetent som tvisten kunne ha vært anlagt for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale. Har ingen domstol myndighet etter bestemmelsen i første punktum, er Oslo tingrett kompetent domstol. Den domstol som først har fått med saken å gjøre, skal behandle senere begjæringer til domstolene i samme voldgiftssak. Bevissikring kan også foregå ved annen domstol.

Reglene i tvistemålsloven gjelder for domstolenes befating med saken dersom ikke annet fremgår av loven her. Behandlingen i domstolen er normalt skriftlig. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom etter kapittel 9 behandles etter de alminnelige reglene i tvistemålsloven.

§ 7 Saksanlegg for domstolene

Domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som hører under voldgift dersom en part begjærer avisning senest samtidig med at parten går inn på sakens realitet. Domstolen skal fremme saken hvis den finner at en voldgiftsavtale er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

Hvis voldgiftssak er innledet etter § 23 når søksmål anlegges, skal saken bare fremmes dersom domstolen finner det klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller at voldgift av andre grunner ikke kan gjennomføres.

Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsretten starte eller fortsette voldgiftsbehandlingen, og også avgjøre tvisten.

§ 8 Midlertidig sikring

Domstolene kan beslutte bruk av midlertidig sikring etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 14 og 15 selv om en tvist hører under voldgift.

Kapittel 3. Voldgiftsavtalen

§ 9 Gjenstand for voldgift

Tvister i rettsforhold som partene har fri rådighet over, kan avgjøres ved voldgift.

De privatrettslige virkningene av konkurranse-lovgivningen kan prøves i en voldgiftssak.

§ 10 Voldgiftsavtalen

Partene kan avtale voldgift for tvister som er oppstått, og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold.

Hvis ikke annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen, følger voldgiftsavtalen med ved overføring av det rettsforhold den omfatter.

§ 11 Forbrukerforhold

En voldgiftsavtale inngått før tvisten oppsto, er ikke bindende for forbrukeren.

En voldgiftsavtale der en forbruker er part, skal tas inn i et eget dokument og undertegnes av begge parter. Avtalen kan inngås elektronisk dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold.

En forbruker som innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten uten å ha blitt gjort oppmerksom på hva en voldgiftsdom vil bety når det gjelder muligheten for overprøving, og at voldgiftsavtalen etter reglene i første og annet ledd ikke er bindende, kan gjøre gjeldende at voldgift ikke er bindende avtalt uten hensyn til fristen i § 18 tredje ledd.

Kapittel 4. Voldgiftsrettens sammensetning

§ 12 Antall voldgiftsdommere

Partene kan avtale hvor mange dommere voldgiftsretten skal bestå av. Dersom ikke annet er avtalt, skal voldgiftsretten bestå av tre dommere.

§ 13 Oppnevning av voldgiftsretten

Voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene, og være kvalifisert for vervet.

Partene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap.

Skal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem. Fristen er én måned etter at parten mottok anmodning om oppnevning. Disse medlemmene oppnevner i fellesskap voldgiftsrettens leder innen én måned.

Hvis voldgiftsretten ikke lar seg etablere i henhold til avtalen eller annet og tredje ledd, kan hver av partene kreve at domstolen oppnevner den eller de voldgiftsdommere som mangler. Oppnevningen kan ikke påkjæres.

Første til tredje ledd kan fravikes ved avtale.

§ 14 Innsigelsesgrunner mot voldgiftsdommere

Den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. En voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold.

Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Mot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt.

§ 15 Behandling av innsigelse mot en voldgiftsdommer

Hvis ikke partene har avtalt en annen fremgangsmåte, skal innsigelse mot en voldgiftsdommer begrundes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen 15 dager etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter innsigelsen bygger på. Voldgiftsretten avgjør innsigelsen, med mindre dommeren trekker seg eller den annen part sier seg enig i innsigelsen.

Dersom en innsigelse ikke blir tatt til følge, og partene ikke har avtalt en annen fremgangsmåte, kan den part som har fremmet innsigelsen, bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned fra melding ble mottatt om at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Kjennelsen kan ikke påkjæres. Innsigelsen kan ikke senere brukes som ugyldighetsgrunn eller som innsigelse mot anerkjennelse eller fullbyrdsing. Voldgiftsretten, med den voldgiftsdommer som det er rettet innsigelse mot, kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolen.

§ 16 Manglende oppfyllelse av en voldgiftsdommers oppdrag

Dersom det blir rettslig eller faktisk umulig for en voldgiftsdommer å oppfylle sitt oppdrag, eller en voldgiftsdommer av andre grunner unnlater å handle

uten unødig opphold, opphører oppdraget hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. I motsatt fall kan hver av partene kreve at domstolene ved kjennelse avgjør spørsmålet om oppdraget skal opphøre av en grunn som nevnt. Kjennelsen kan ikke påkjæres.

At en voldgiftsdommer trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre etter første ledd eller § 15 første ledd, innebærer ikke noen godkjennelse av at en innsigelse etter første ledd eller § 14 annet ledd er holdbar.

§ 17 Oppnevning av ny voldgiftsdommer

Når voldgiftsdommerens oppdrag opphører etter §§ 15 eller 16, voldgiftsdommeren trekker seg av annen grunn, partene avtaler å tilbakekalle oppnevningen eller i andre tilfeller der oppdraget opphører, skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som blir benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som blir skiftet ut.

Alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, gjentas dersom en ny voldgiftsdommer blir oppnevnt.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

Kapittel 5. Voldgiftsrettens kompetanse

§ 18 Voldgiftsrettens avgjørelse av egen domsmyndighet

Voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet, herunder innsigelser mot eksistensen eller gyldigheten av voldgiftsavtalen.

Ved avgjørelser etter første ledd skal en voldgiftsavtale som utgjør en del av en kontrakt, anses som en selvstendig avtale uavhengig av de andre deler av kontrakten. En avgjørelse av voldgiftsretten om at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i seg selv at voldgiftsavtalen er ugyldig.

Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet til å avgjøre saken eller kravet, må gjøres gjeldende senest i partens første innlegg til realiteten i kravet. Voldgiftsretten kan tillate at innsigelser mot dens domsmyndighet fremmes på et senere tidspunkt dersom parten ikke er vesentlig å bebreide for at innsigelsen ikke ble fremsatt tidligere. En part blir ikke avskåret fra å fremme slik innsigelse ved å delta i oppnevningen av voldgiftsretten.

Voldgiftsretten kan behandle innsigelser mot dens domsmyndighet enten under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen som avgjør tvisten. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan hver av partene innen én måned fra avgjørelsen ble mottatt bringe spørsmålet inn for domstolene som avgjør det ved kjennelse. Voldgiftsretten kan fortsette voldgiftsbe-

handlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

§ 19 Voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak

Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge enhver part å foreta slike midlertidige tiltak som voldgiftsretten ut fra tvistens innhold finner nødvendig. Voldgiftsretten kan som vilkår for ikrafttredelse og gjennomføring av tiltaket pålegge den som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av det innen en fastsatt frist.

Voldgiftsretten kan begrense eller oppheve et midlertidig tiltak.

Viser det seg at kravet som det midlertidige tiltaket skulle sikre ikke besto på det tidspunktet tiltaket ble besluttet, plikter den som begjærte tiltaket å erstatte det økonomiske tap som det har påført andre parter. Erstatningskravet avgjøres av voldgiftsretten etter begjæring fra en part.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

Kapittel 6. Saksbehandlingen i voldgiftsretten

§ 20 Likebehandling av partene

Partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og ha full anledning til å fremføre sin sak.

§ 21 Regler for saksbehandlingen

Innenfor rammen av partenes avtale og loven her skal voldgiftsretten behandle saken på den måte den finner hensiktsmessig. Straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal den eller dens leder etter drøfting med partene fastlegge en plan for den videre behandlingen, hvis ikke annet er avtalt.

§ 22 Voldgiftsstedet

I mangel av avtale om voldgiftssted, bestemmer voldgiftsretten voldgiftsstedet under hensyn til praktisk behandling av saken, herunder partenes mulighet for å delta i muntlig forhandling.

Uavhengig av voldgiftsstedet kan voldgiftsretten, hvis ikke partene har avtalt noe annet, holde møte der den finner det hensiktsmessig for å rådslå, for å avhøre vitner, sakkyndige eller parter eller for å undersøke bevis.

§ 23 Innledning av voldgiftssaken

Hvis ikke partene har avtalt noe annet, er voldgiftssaken innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift.

§ 24 Voldgiftsspråk

I mangel av avtale om voldgiftsspråk, bestemmer voldgiftsretten voldgiftsspråket.

Er voldgiftsspråket norsk, kan svensk eller dansk brukes.

Voldgiftsspråket skal anvendes i enhver skriftlig erklæring fra partene, i muntlige forhandlinger og i avgjørelser og annen kommunikasjon fra voldgiftsretten.

Voldgiftsretten kan kreve skriftlige bevis oversatt til det språk som partene er blitt enige om eller som voldgiftsretten har fastsatt.

Annet til fjerde ledd kan fravikes ved avtale.

§ 25 Stevning og tilsvaer

Saksøkeren skal innen den frist partene eller voldgiftsretten har fastsatt, inngi stevning til voldgiftsretten. I stevningen skal angis det krav som gjøres gjeldende, en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet og de bevis som vil bli ført.

Saksøkte skal innen den frist partene eller voldgiftsretten har fastsatt, inngi tilsvaer til voldgiftsretten. Tilsvaeret skal opplyse om kravet i stevningen godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at voldgiftsretten behandler saken. Tilsvaeret skal inneholde en påstand med det domsresultat saksøkte krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden og de bevis som vil bli ført. Fremsetter saksøkte krav som det begjæres dom for, gjelder reglene om stevning og tilsvaer for dette kravet.

Partene kan ved avtale fravike de krav til innholdet av stevning og tilsvaer som første og annet ledd setter.

Med mindre partene har avtalt noe annet, kan de fremsette nye krav, utvide påstanden til krav som er fremsatt, og fremsette nye påstandsgrunnlag og nye bevis. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part nekte endringen foretatt når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at den ikke bør tillates.

§ 26 Muntlig og skriftlig behandling

Voldgiftsretten avgjør om det skal holdes muntlig forhandling i saken eller om den skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling. En part kan kreve muntlig forhandling, som da skal holdes på et hensiktsmessig tidspunkt under saksbehandlingen.

Partene skal gis rimelig forhåndsvarsel om enhver muntlig forhandling og ethvert møte der de har rett til å være tilstede.

Alle meddelelser, dokumenter og annen informasjon som blir lagt frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig sende til de øvrige parter i saken. Materiale voldgiftsretten mottar direkte fra andre enn partene, skal den straks oversende til dem.

Paragrafen kan fravikes ved avtale, unntatt i forbrukerforhold.

§ 27 Forsømmelse fra partene

Dersom saksøkeren uten rimelig grunn forsømmer å inngi stevning etter § 25 første ledd, skal voldgiftsretten heve voldgiftssaken.

Dersom saksøkte uten rimelig grunn unnlater å inngi tilsvaer etter § 25 annet ledd, skal voldgiftsretten fortsette behandlingen av saken uten å tillegge forsømmelsen virkning som innrømmelse av saksøkerens krav.

Hvis en part uteblir uten rimelig grunn til en muntlig forhandling eller unnlater å fremlegge dokumentbevis, kan voldgiftsretten fortsette behandlingen og avsi dommen på det grunnlag som foreligger.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 28 Bevis

Partene har ansvaret for å opplyse saken og har rett til å føre de bevis de ønsker.

Voldgiftsretten kan nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten. Voldgiftsretten kan begrense bevisføringen dersom det ikke er et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har eller den betydning beviset har for avgjørelsen av tvisten og omfanget av bevisføringen.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 29 Sakkyndige

Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis.

En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet.

Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§ 14 og 15 første ledd gjelder så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 30 Bistand fra domstolene

Voldgiftsretten, eller en part med samtykke fra voldgiftsretten, kan be om at domstolene opptar partsforklaringer, vitneforklaringer og andre bevis. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptaket. Voldgiftsdommerne har rett til å være til stede og til å stille spørsmål.

Når en voldgiftsrett må ta stilling til tolkningen av EØS-avtalen med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den, hvis ikke partene har avtalt noe annet, av eget tiltak eller etter begjæring fra en part, be en domstol om å forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen etter reglene i domstoloven § 51 a. Domstolen kan oppfordre EFTA-domstolen til å gi rådgivende uttalelse om fortolkningen av EØS-avtalen.

Kapittel 7. Avgjørelse av voldgiftssaken

§ 31 Rettsanvendelsen

Voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistesporsmål saken gjelder. En henvisning til et lands lov eller rettsystem skal anses som en henvisning til dette lands materielle rettsregler og ikke til landets lovvalgsregler, med mindre annet fremgår.

Der partene ikke har valgt rettsregler, skal voldgiftsretten anvende de regler som følger av norske lovvalgsregler.

Voldgiftsretten skal bare treffe avgjørelse etter rimelighet dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette.

Når voldgiftsretten avgjør sin domsmyndighet etter § 18 første ledd, gjelder paragrafen her bare så langt det er forenlig med § 43 første ledd bokstav a og annet ledd.

§ 32 Forholdet til partenes prosesshandlinger.

Bevisbedømmelsen

Voldgiftsretten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har lagt ned, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt.

Voldgiftsretten bestemmer det saksforhold avgjørelsen skal bygge på ved en fri bedømmelse av de bevis som er ført.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 33 Oppdeling av forhandling og pådømmelse

Voldgiftsretten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller flere krav i saken, eller om ett eller flere tvistepunkter.

Voldgiftsretten kan pådømme særskilt ett eller flere krav i saken eller en del av et krav.

Voldgiftsretten kan pådømme et påstandsgrunnlag særskilt bare når det leder til avgjørelsen av et krav.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 34 Avstemningsregler

Voldgiftsretten treffer avgjørelse ved stemmeflertall. Dersom det ikke er mulig å oppnå stemme-

flertall, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.

Dersom et mindretall av dommerne nekter å delta i en avstemning, kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen.

Saksbehandlingsspørsmål kan voldgiftsrettens leder avgjøre på egen hånd dersom lederen er bemyndiget til dette av partene eller av en samlet voldgiftsrett.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 35 Forlik

Dersom partene inngår forlik for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten på begjæring fra partene stadfeste forliket i en voldgiftsdom, hvis den ikke har grunn til å motsette seg dette.

En voldgiftsdom som stadfester et forlik har samme virkning som andre voldgiftsdommer.

§ 36 Voldgiftsdommen

Voldgiftsdommen skal være skriftlig og undertegnet av alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssaker med mer enn én dommer er det tilstrekkelig at flertallet undertegner voldgiftsdommen dersom årsaken til at ikke alle har undertegnet, fremgår av dommen.

Voldgiftsdommen skal angi de grunner som den bygger på, med mindre dommen stadfester et forlik etter § 35. Det skal opplyses om dommen er enstemmig. Hvis det ikke er tilfelle, opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.

Voldgiftsdommen skal angi tid og sted for domsavgivelsen etter § 22 første ledd. Voldgiftsdommen skal anses avsagt på dette stedet.

Voldgiftsdommen sendes partene.

Voldgiftsretten skal sende et undertegnet eksemplar av voldgiftsdommen til tingretten til oppbevaring i rettens arkiv.

Annet og fjerde ledd kan fravikes ved avtale.

§ 37 Avslutning av voldgiftssaken

Voldgiftssaken avsluttes med den endelige voldgiftsdommen eller med voldgiftsrettens beslutning om heving etter annet til fjerde ledd.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom partene er enige om dette.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig.

Voldgiftsrettens myndighet opphører når voldgiftssaken er avsluttet, med unntak av det som følger av §§ 38 og 44 annet ledd.

§ 38 Retting av voldgiftsdommen. Tilleggsdom

Hver av partene kan innen én måned etter at dommen er mottatt, be voldgiftsretten om å

- a) rette en dom som på grunn av skrive- eller regnefeil, trykkfeil eller liknende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med voldgiftsrettens mening, og
- b) avsi tilleggsdom til avgjørelse av krav som er fremsatt under voldgiftssaken og som skulle vært avgjort, men som ikke er tatt med i dommen.

Anmodningen sendes samtidig til de øvrige parter. Voldgiftsretten skal ta anmodningen til følge dersom det er grunnlag for den. Retting må foretas senest én måned etter at anmodningen ble mottatt. Tilleggsdom må avsies senest to måneder etter at anmodningen ble mottatt.

Voldgiftsretten kan innen én måned etter domsavsigelsen foreta retting på eget initiativ. Partene skal da varsles og gis mulighet til å uttale seg før retting.

Reglene i § 36 gjelder også for retting av voldgiftsdommen og avsigelse av tilleggsdom.

Paragrafen kan fravikes ved avtale, unntatt for adgangen til å rette feil som nevnt i første ledd bokstav a.

Kapittel 8. Sakskostnader

§ 39 Omkostninger til voldgiftsretten

Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Fastsettelsen inntas i dom eller i avgjørelse som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.

Partene er solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene.

Fastsettelsen etter første ledd blir tvangskraftig med mindre den bringes inn for domstolene innen én måned fra den dag parten mottok omkostningsavgjørelsen. Dersom det blir anmodet om eller foretatt retting eller avsigelse av tilleggsdom etter reglene i § 38, løper en ny frist fra den dag parten mottok avgjørelsen. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Dersom kostnadene til voldgiftsretten blir redusert, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene.

§ 40 Fordeling av sakskostnader

Voldgiftsretten skal etter begjæring fra en part fordele kostnadene til voldgiftsretten mellom partene slik den finner riktig.

Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke alle eller deler av partens kostnader med saken dersom den finner dette riktig.

Voldgiftsrettens fordeling av kostnadene tas inn i dommen eller i avgjørelsen som avslutter saken. Voldgiftsrettens fordeling av kostnader mellom partene er endelig.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 41 Sikkerhetsstillelse

Voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan helt eller delvis avslutte voldgiftssaken dersom ikke slik sikkerhet blir stilt.

Dersom en part unnlater å stille pålagt sikkerhet, kan den annen part stille hele sikkerheten eller bringe tvisten inn for domstolene til avgjørelse, om ikke partene har avtalt noe annet.

Kapittel 9. Ugyldighet

§ 42 Krav om tilsidesetting av voldgiftsdommen

En voldgiftsdom kan bare settes til side som ugyldig av domstolene gjennom et søksmål etter §§ 43 og 44.

§ 43 Ugyldighetsgrunner

En voldgiftsdom kan bare settes til side av domstolene dersom

- a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter norsk rett, eller
- b) den part som har anlagt ugyldighetssøksmål ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken, eller
- c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
- d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller
- e) saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

Når spørsmålet om gyldigheten av en voldgiftsdom er brakt inn for domstolene skal domstolen av eget tiltak sette dommen til side dersom

- a) tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
- b) voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

Dersom ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen, får ugyldigheten bare virkning for denne delen.

§ 44 Søksmålsfrist og behandling av søksmålet

Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter § 38, løper fristen fra dette tidspunktet. Det samme gjelder der voldgiftsretten beslutter å ikke ta til følge en parts anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom etter § 38.

Når det er reist sak etter første ledd og det er grunnlag for ugyldighet, kan domstolen etter begjæring fra en part utsette saken om tilsidesetting og henvisning av voldgiftssaken til videre behandling og ny avgjørelse i voldgiftsretten hvis dette kan gjøre at grunnlaget for ugyldighet bortfaller.

Tilsidesetting av en voldgiftsdom medfører at den aktuelle voldgiftsavtalen igjen blir virksom, om ikke annet er avtalt mellom partene eller følger av dommen om tilsidesettelse.

Kapittel 10. Anerkjennelse og fullbyrding

§ 45 Anerkjennelse og fullbyrding

En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og § 46, uavhengig av hvilket land den er avsagt i.

Anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en autorisert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.

Fullbyrding skjer etter reglene i tvangsfullbyrdesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

§ 46 Forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrding

Anerkjennelse eller fullbyrding av en voldgiftsdom kan bare nektes dersom:

- a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt, eller
- b) den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken, eller

- c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
- d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller
- e) saksbehandlingen strider mot loven på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen, eller
- f) voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegenstanden.

Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom når:

- a) tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
- b) anerkjennelse eller fullbyrding av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

Dersom grunnen til å nekte anerkjennelse eller fullbyrding bare rammer en del av dommen, er det bare denne delen som kan nektes anerkjent eller fullbyrdes.

§ 47 Utsettelse og sikkerhetsstillelse

Domstolen kan utsette avgjørelsen om anerkjennelse og fullbyrding dersom den finner dette hensiktsmessig, og søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom er anlagt ved en domstol som nevnt i § 46 første ledd bokstav f. Domstolen kan i et slikt tilfelle etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrding, pålegge den annen part å stille sikkerhet.

Kapittel 11. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 48 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

§ 49 Overgangsregler

Loven gjelder for voldgift der voldgiftssaken innledes etter at loven er trådt i kraft, med de unntak som følger av annet til femte ledd.

§§ 10 annet ledd og 11 gjelder for voldgiftsavtale som inngås etter at loven er trådt i kraft.

Bestemmelsene i §§ 5 og 19 gjelder for voldgift der voldgiftsavtalen er inngått etter at loven er trådt i kraft.

Kapittel 9 gjelder for sak om tilsidesettelse av voldgiftsdom som er avsagt etter at loven er trådt i kraft. For sak om tilsidesettelse av voldgiftsdom som

er avsagt før loven er trådt i kraft, gjelder tvistemålsloven kapittel 32.

Kapittel 10 gjelder for sak om anerkjennelse og fullbyrding der begjæring om fullbyrding inngis etter at loven er trådt i kraft.

§ 50 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves tvistemålsloven kapittel 32.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 106 nr. 8 lyde:

8. når han tidligere har hatt med saken å gjøre som *voldgiftsdommer* eller i lavere rett som dommer eller lagrettedlem;

2. I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål skal § 168 annet punktum lyde:

Likeså gjelder den tilsvarende for voldgiftsavgjørelser som ikke er å anse som *innenlandske* og i alle tilfelle for voldgiftsavgjørelser som er truffet i utlandet.

3. I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett m.v. skal § 53 tredje ledd lyde:

Rådet eller et utvalg av dette skal også være pliktig til på oppfordring å avgi sakkyndige uttalelser til bruk for domstolene i spørsmål vedkommende denne lov, og skal likeledes fungere som *voldgiftsrett* i slike saker, hvis partene er enige om det.

4. I lov 8. juni 1967 nr. 3 om å setja i verk avtala 18 mars 1965 om løysing av tvistar mellom ein stat og borgarar i andre statar om investeringar skal § 2 annet ledd lyde:

Går ein skiltsdom ut på at nokon skal reida ut pengar kan skiltsdomen fullførast her i riket so fram fullføringa ikkje er utdrygd etter reglane i avtala. Krav om fullføring vert framsett for nåmsmannen. *Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 fjerde ledd gjeld ikkje for fullføring av skiltsdom som er gjord med heimel i avtala.*

5. I lov 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom skal § 1-6 annet ledd lyde:

Bestyrers avgjørelse som *voldgiftsdommer* etter §§ 2-2 og 2-3 kan ikke påklages eller bringes inn for jordskifteretten som grensegangssak. *Her gjelder reglene i voldgiftsloven så langt de passer.*

6. I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer skal § 15 nr. 1 første punktum lyde:

1. Foreldelse avbrytes når fordringshaveren tar rettslig skritt mot skyldneren for å få dom, skjønn, *voldgiftsdom* eller tilsvarende avgjørelse.

7. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning skal overskriften til § 11-3 lyde:

Avgjørelse i fordelingstvist.

8. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensinger og om avfall skal § 33 femte ledd tredje punktum lyde:

Partene kan kreve vederlagsspørsmålet avgjort ved voldgift etter *voldgiftsloven*.

9. I lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenester i kommunene skal annet til fjerde ledd i § 6-4 lyde:

Hvis ikke partene er enige om annen ordning, velger hver kommune et medlem av voldgiftsretten, og departementet velger *leder*.

Dersom tre eller flere kommuner er parter i saken og disse ikke blir enige om oppnevning av to eller flere *voldgiftsdommere*, foretar departementet valget av alle medlemmene av voldgiftsretten.

For øvrig gjelder reglene i voldgiftsloven så langt de passer.

10. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal § 26 lyde:

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 13 fjerde ledd betales rettsgebyret.

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 15 annet ledd, § 16 første ledd, § 18 fjerde ledd, § 30 annet ledd og § 39 tredje ledd betales 2 ganger rettsgebyret. Ved muntlig behandling påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag.

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 30 første ledd betales rettsgebyret. Ved bevisopp- tak i rettsmøte i tingretten påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag.

11. Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring endres slik:

§ 4-1 annet ledd bokstav d, e og f skal lyde:

d) *voldgiftsdom etter voldgiftsloven og avgjørelser som ellers er tvangskraftige etter voldgiftsloven § 39,*

e) *rettsforlik for norsk domstol og stadfestet forlik etter voldgiftsloven § 35,*

f) *avgjørelse av utenlandsk domstol eller annen utenlandsk myndighet, utenlandsk offentlig forlik*

og voldgiftsdom, som etter *lov eller* overenskomst med fremmed stat vil være bindende og skal kunne fullbyrdes her i riket,

§ 4-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

For innvendinger mot et krav som er fastslått i voldgiftsdom, gjelder voldgiftsloven kapittel 10.

12. I lov 17. november 2000 nr. 80 om børsvirk-somhet m.m. skal § 7-1 annet ledd lyde:

I tvister mellom private parter som har tilknytning til de børsnoterte selskaper eller børsomsetningen eller tilsvarende tilknytning til en autorisert markeds plass, kan partene avtale at klagenemnden skal opptre som *voldgiftsrett* etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.

Oslo, i justiskomiteen, den 17. februar 2004

Trond Helleland

leder

Einar Holstad

ordfører